

N.O/ST 9

glufulă. Din darul nemărginit decurg răspunderea nemărginită. Dar alți darul, cit și răspunderea simt sensul cinstirii nemăsurate cu care Dumnezeu îl îmbracă pe un om.

Pentru că este un nemărginit dar, însă și o uriașă răspundere și un ansamblu de grele, de eroice îndalțări, preoția este pentru cel ce și păstrează sensibilitatea duhovnicească față de slujba ei, pe de o parte un izvor de necontenită dulceață spirituală, un imbold spre tot mai suporioare și fericite trăiri și experiențe care îl îmbogățesc neincet, pe de alta un prilej neîntrerupt de frică și de cutremur. Pe de o parte ea îi prilejuește, ție ca preot, dulcelele spirituale superioare ale simțirii prezenței lui Dumnezeu cu toate darurile Lui și bucuriile indescripibile ale pătrunderii în minunatele camere intime ale sufletelor semenilor, pe de alta temerea necontenită de a nu deveni nesimțitor prin negură și păcat la prezența lui Dumnezeu și de a nu întina și primejdui prin grosolanie și nepricepere intimilățile sufleteste ale celor ce îi le încredințează cu încredere, în loc de a le călăuzi pe calea mântuirii și a treptatei înduhovniciri. Pe de o parte ea îi prilejuește bucuria de a fi rînduit de Dumnezeu să descopere și să comunice frumusețea și puterea Lui oamenilor și de-a contribui astfel la mîngierea, ajutarea, desăvîșirea și vesnicia lor ferice, pe de alta temerea ca nu cumva din pricina ta să se piardă niscat suflete și deodată cu ele și tu, avînd să vezi în veci chinurile lor, prilejuite și de tine, procurîndu-ți cele mai înspăimîntătoare împunsături ale conștiinței. E sublimă această povară a preoției, această afirmare de tine a destinului vesnic al altor suflete, putînța lor de a scăpa prin tine de primejdiile pieirii vesnice, măreția operei pe care o poți realiza. Dacă e sublim eroul pentru că umblă pe niște mari înălțimi omenesti, dar și pe lîngă prăpastia ratării existenței sale pămîntești, putînd atrage pe acele înălțimi și colectivitatea pe care o reprezintă, sau putîndu-se rostogoli el însuși în prăpastie și putînd zădărnici fericirea pămîntească a acelei colectivități pentru multă vreme, cu cit mai sublimă nu e preoția care poate atrage la înălțimile supraomenești ale vesnicei fericiri și îndumnezeiri, sau poate lăsa să se rostogolească în vesnica pierzanie și nefericire ființa sa și a comunității pentru care e răspunzător?

Nu mai suferința unui suflet și numai în viața aceasta, în cazul cînd ti se datorește ție, sau în cazul cînd a afirmat de tine ca ea să nu se fi produs, cit chin nu-ți provoacă și cit de cumpînit nu-ți tulbură toate clipele vieții? Ce remușcări și ce tulburări nu trebuie să-ți producă atunci în viața de dincolo chinurile nesfîrșite ale sufletelor pierdute din neglijența ta?

Cu cit depinde mai mult fericirea altora de cineva, cu atît e mai mare răspunderea lui pentru ei. Iar de preot depinde, în mare măsură, nu o fericire pămîntească, ci fericirea vesnică a multora. Din mîna lui se vor cere sufletele puse sub grija lui și vai lui de nu le va putea da. „Așa grăiește Domnul Dumnezeu: „Vai de păstorii lui Israel. Oare păstorii se păzesc pe ei înșiși? Nu păstoresc ei turma n-ați păzit-o. Pe oala îmbrăcat, oile cele grase le-ați junghiat și turma n-ați păzit-o. Pe oala slabă n-ați înzdrăvenit-o, pe cea bolnavă n-ați tămăduit-o, pe cea rănită n-ați legat-o, pe cea rătăcită n-ați adus-o înapoi, pe cea pierdută n-ați

SUBLIMITATEA PREOȚIEI ȘI ÎNDATORIRILE PREOTULUI

I. — SUBLIMITATEA PREOȚIEI

Cu multă frică încep să scriu despre preoție. Căci preoția este o slujbă și o mistine așa de înaltă, că chiar și numai încercarea de a o descrie apare ca o înfrîngere care întrece puterile omului. Dar de ce n-aș mărturisii că frica de a trata despre preoție se amestecă cu o vie plăcere, cu o mare dorință de a trata despre ea. Și încă în acest îndoit sentiment cu care mă apropii de această sarcină, își anticipează preoția sublimitatea ei. Căci sublimul e ceea ce te înfricoșează și totodată te atrage prin înăreția, prin forța sa nemăsurată și negrăită. Sublimă e marea nesfîrșită, sublimi munții înălțați ameștor și prăpăstios, sublim este eroul în care lucrează niște porunci și niște puteri pe care nimic nu le poate opri și care cu nimic nu se pot măsura.

Prin această măreție cuceritoare și înfricoșătoare trebuie să se caracterizeze și sublimitatea preoției. Și de sublimitatea ei, așadar de cele două sentimente în raport cu ea, trebuie să fie pătruns în primul rînd și cu o intensitate ca nimeni altul, însuși purtătorul ei. El, făptură de lut și suflare creată, umblă cu focul creșc, e ridicat prin har la înălțimi dumnezeiești, primește atribuții asemenea lui Dumnezeu.

Sublimul forțelor naturale se naște din contrastul dintre micimea privitorului și grandoearea fenomenului contemplat. În cazul preotului contrastul sau paradoxul acesta are loc chiar în interiorul ființei lui. În el însuși e nevrednicia omului și înălțimea ameștoare a harului. El însuși este pe de o parte un reprezentant al cerului, pe de alta o fărîmă minusculă și neputincioasă. El însuși, ca om mărunt, se simte covîrșit și strivit de măreția puterii și a răspunderii sale ca preot.

Indoesebi, preoția este sublimă prin înălțimea uluitoare la care ridică pe purtătorul ei, dar pe de alta prin răspunderea înfricoșată legată de ea, înălțime și răspundere care stau pe de o parte în contrast cu firava ființă omenescă, dar pe de alta îi revelează cinstea și încrederea nemăsurată ce-o pune Dumnezeu în ea. Preoția e sublimă pentru că face din omul creat din nimic un mijlocitor și un împreună lucrător al Stăpînului atotputernic în opera de sfințire și de mîntuire a semenilor săi. Dar tocmai din această negrăită cinste decurge pentru purtătorul ei o răspundere înfricoșată care face preoția nu mai puțin sublimă. Tocmai pentru că este un dar nemărginit, preoția este și o răspundere și o datorie nemăr-

căutat-o, iar cu cea zdravănă v-ai purtat cu silnicie. Și oile Mele se împăștiară din lipsă de pășor și ajunseră de mîncarea tuturor fiarelor sălbatice și se răzlețiră... De aceea ascultați păstorilor cuvîntul Domnului. Așa grăiește Domnul Dumnezeu: „Luați aminte! Din mîna păstorilor Mei voi cere oile Mele”. (Iezechiel XXXIV, 2—5; 9—10).

Ești mai mare ca îngerii în scaunul duhovniciei și în toată lucrarea ta, puțin face mai mult ca ei pentru eliberarea oamenilor de păcate. Stăpînul cerului și pămîntului te-a investit nu numai cu puterea lui de judecată, ci și cu puterea de a elibera de fapt sufletele de lanțurile păcatelor¹. Ai dreptul și puterea să inveți și să sfătuești cu autoritatea Domnului Iisus Hristos și credincioșii te ascultă cu evlavie deplină. Dar dreptul acesta este și o datorie, nu stă la bunul tău plac, ca să te mîndrești din cînd în cînd cu el. De aceea, vai ție de nu-ți vei învăța și nu-ți vei sfătui pe toți cei incredințați ție, nelăcînd uz de puterea ce-ți este dată, lășînd să se piardă, din comoditate, din nepregătirea ta, sau din căutare la fafă, sufletele date ție în grijă. Sau vai ție de nu-ți vei călăuzi prin învățătura ta spre mîntuire, ci spre pierzanie.

Sentimentul de mîreție a slujbei tale și cel de temere trebuie să te însoțească necontenit. Numai în această înaltă și neîncetată tensiune între bucuria de a fi preot, deci de a te „apropia, om fiind și cu trup și sînge învăluit, de firea cea fericită și fără de moarte”², pentru a o împărtași oamenilor, și între frica și cutremurul de-a purta această sarcină de uriașă răspundere eventual cu nevrednicie și spre pierderea ta și a multora, se poate exercita preoția în modul cel mai folositor și mai viu pentru tine și pentru păstoriții tăi.

De altfel, cel ce nu are înaltă și fericita experiență a prezenței divine și bucuriile de-a fi stabilit contactul cu adîncurile cele mai intime ale sufletelor, spre mîntuirea lor, nu simte nici greutatea răspunderii sale, căci sensibilitatea lui e cu totul tocită. Numai unde sînt bucuriile și mulțumirile pe care le prilejuește preoția prin trăirea bunălăzii darurilor dumnezeiești și prin comuniunea cu intimitățile neprețuite ale sufletelor, există și cutremurul răspunderii. E ceea ce spune psalmistul: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur” (Ps. II, 9). Slujiți-i cu frică spre mîntuirea oamenilor și vă bucurați cutremurîndu-vă de cîntarea unei atît de mari răspunderi la care v-a chemat și de mulțumirile de care vă învrednicește trezînd oamenii în viața adevărată.

Numai preotul care simte prezența lui Dumnezeu, își ascunde înfața lui Moise, temîndu-se să caute la Dumnezeu (Iesire III, 6), sau strigă înfricoșat ca Isaia: „Vai mie, că sînt pierdut. Sînt om cu buze spurcate și... pe Domnul Savaot l-am văzut cu ochii mei” (Is. VI, 5). Numai preotul care e intens conștient că de lucrarea lui afirmă, sau prin lucrarea lui se realizează mîntuirea altor suflete de mare preț, va fi într-un necontenit cutremur în exercitarea slujbei lui, asemenea Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie de Nazianz și a altor alți sfinți păstori de suflete. Numai preotul permanent pătruns că stă într-o deosebită apropiere de Dumnezeu, tremurî, cînosîndu-și nevrednicia și ștîind că Dumnezeu, ca

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre preoție*, București, 1920, p. 38.

² Idem, *ibidem*.

cel atotșfînt, ca cel atotputernic, e foc mistuitor pentru cel ce nu se apropie de El întru curăție și smerenie. „Omul nu e deopotrivă cu Dumnezeu, el e creatură, nu creator, persoană dependentă, nu de sine stătătoare. De aceea nu se poate trata cu Dumnezeu pe picior de egalitate, ca și cînd ar fi egal cu noi... Înaintea lui Dumnezeu cel sfînt creatura trebuie să-și plece în frică respectuoasă genunchiul”³.

Dumnezeu binevoiește a veni aproape de preot și prin el de orice om, dar în același timp preotul cu cît va simți mai mult această apropiere, cu atît se va simți mai copleșit de ea, dîndu-și seamă de deosebirea înîmîntă de putere și științenie ce este între el și Dumnezeu.

Dar și invers, numai prin împlinirea în frică și cutremur a îndatoririlor legate de preoție, numai prin străduința de-a spori în toate virtuțile unui adevărat model pentru credincioși, preotul dobîndește și sporește în sine simțirea prezenței lui Dumnezeu pe care îl mijlocește oamenilor. Cele două simțiri, a prezenței lui Dumnezeu și a cutremurului în fața Lui, sînt indisolubil legate și unde lipsesc ele, acolo într-adevăr planează minia lui Dumnezeu⁴. Acolo Dumnezeu s-a ascuns din fața conștiinței preotului, din pricina nesimțirii acestuia, devenind legea aspră a nesimțirii păcătoase a lui.

2. — PREOTUL CA LITURGHISITOR

Toți cei ce au scris despre preoție, au văzut împreunarea acestor două aspecte, mai ales în exercitarea slujbei liturgice. Sfințul Ioan Gură de Aur declară: „Preoția se săvîrșește într-adevăr pe pămînt, însă are slujba cetelor cerești”. Dar din această sublimitate a ei, îndată deduce sentimentul de frică pe care trebuie să-l aibă preotul și datoria de curăție, pe măsura înălțării îngeresii la care a fost ridicat. „Pentru aceasta, zice el, preotul ca și cum ar sta chiar în cer între Puterile acelea, așa trebuie să fie de curat”. Înfricoșată a fost preoția Vechiului Testament. Dar cu atît mai înfricoșată e cea a Noului Testament. „Căci cînd vei vedea pe Domnul jertfit și sfînd acolea și pe preotul stăruind lîngă jertfa și rugîndu-se și pe toți roșiți cu cîinstul sînge, oare mai socotești că ești împreună cu oamenii și că stai pe pămînt? Nu te muți îndată la cer, ca să privești, după ce-ai scos din suflet tot cugetul trupesc, cu sufletul golit și cu mintea curată cele (din ceruri)? (1) Inimile (1) iubire de omniuni a lui Dumnezeu! Cel ce șade sus împreună cu Tatăl, în ceasul acela de minunile tuturor se ține și se dă pe sine celor ce vorbesc să-l îmbrățișeze și să-l cuprîndă”. Ceea ce face preotul în altar covîrșește ceea ce a făcut Ilie cînd a cohortat prin rugăciune foc din cer peste animalele jughinale. „Cînd stă preotul în loc pogorînd, ei pe Duhul Sfînt. Și rugăciunea de mulțumiri o face nu ca vreo flacără de sus slobozîndu-se să mistuiască cele puse înainte, ci ca darul pogorîndu-se peste jertfa, prin ea să aprîndă sufletele tuturor și decît argintul prin foc lămurit mai strălucite să le arate”⁵. Preotul e mijlocitorul între puterile spirituale dumnezeiești și între spiritul omni-

³ E. Bruner, *Die christliche Dogmatik*, Band I, Zürich, 1947, p. 169.

⁴ Ioan III, 36.

lui. Și spiritul e iubire, e înțelegere superioară, e elan în cele înalte, e realitate subțire. Preotul trebuie să devină adecvat cu ceea ce transmitem, ca să simtă cei cărora li se transmite și din vibrația lui subțire și curată puterea dumnezeiască ce li se transmite.

Această înălțime și primejdie o vede în preoție Teognost, unul din autorii Filocalici: „Când te-ai învrednicit de preoția dumnezeiască și cinstită, te-ai îndatorat de mai înainte să te ai pe tine jertfit morții pătimilor și plăcerilor și așa să îndrăznești a te atinge de jertfa cea vie și înfricoșată, dacă nu vrei să fii ars de focul dumnezeiesc, ca o materie ce arde cu ușurință. Căci dacă Serafimul n-a îndrăznit să se atingă de carbunele dumnezeiesc fără clește, cum te vei atinge tu fără nepătimire, prin care vei avea și limba sfințită și buzele curățite și sufletul curat împreună cu trupul și minile înseși mai strălucite ca aurul, ca pe niște slujitoare ale focului și ale jertfei celei mai presus de ființă”⁵.

Dacă preotul trebuie să se facă, în calitate de mijlocilor, cât mai adecvat cu ceea ce transmite, întrucât transmite pe Domnul în starea lui de jertfă, de binevoitoare chenoză, ca să-L putem suporta și ca să ne însușim toți duhul Lui de jertfă adusă Tatălui, cu cât mai mult nu trebuie să se conformeze preotul acestei stări de jertfă, de chenoză a Domnului, murind sie-și și tuturor poftelor și patimilor sale, care îi îngreunază ființa și-i tocesc simțirea, și trăind cu o delicată sensibilitate lui Dumnezeu și semenilor Săi?

O spune și mai apriat același Teognost: „Făcându-te jertfitor al trupului lui Dumnezeu și părtaș de El prin împărtășire, te-ai îndatorat să te împreuni cu El și în asemănarea morții Lui, nemi trăind ție, ci Celui ce s-a răstignit și a murit pentru tine, cum zice apostolul”⁷. Dacă în Euharstie Cel ce aduce și Cel ce se aduce este unul și același, Hristos Domnul, iar preotul îl închipuiește în mod văzut, trebuie să-L închipuiească nu numai ca pe Cel ce jertfește, ci și ca pe Cel ce se jertfește.

Această împreună jertfire cu Domnul este treapta cea mai înaltă de spiritualitate, de sfințenie. Aceasta este adevărata mărire a lui Dumnezeu care strălucește pe fața lui Hristos ca om (II Cor. IV, 6) și care trebuie să ne străduim să irădieze din Hristos și pe fețele noastre de preoți și apoi de la noi pe fețele credincioșilor.

Ea implică în același timp o totală umilință, o umilință a omului pe măsura înălțimii demnității preoției. Numai trăirea acestui contrast îl ferește pe preot de focire și prăbușire. „Căutămurându-te de patimile Domnului și de umilința (chenoza) lui Dumnezeu Cuvântului pentru noi, dar și de jertfa și de amestecarea în noi a trupului și a singelui celui de viață făcător și-dumnezeesc, de care ne-am învrednicit nu numai să ne împărtășim, ci și să le slujim, umilește-te pe tine ca o oate de junghiere, socotind pe toți ca fiind cu adevărat mai presus de tine și sitește-te să nu rânești conștiința cuiva, cu nesocotință. Iar fără de sfințenie, să nu cutezi a te atinge de

5. Sf. Ioan Gură de Aur, *Op. cit.*, București, 1820, p. 36—37.

6. Teognost, *Despre făptuire, contemplație și preoție*, cap. 13, *Filoc. IV*, p. 254.

7. *I dem, Op. cit.*, cap. 20, *Filoc. IV*, p. 256.

cele sfințe, ca să nu fii ars ca iarba de focul dumnezeiesc, sau să te topești ca ceara și să îți pierduli”⁸.

Continuând a descrie înălțimea îngerească și în același timp primejdia la care este expus preotul, Teognost adaugă: „Gindește-te că te-ai învrednicit de-o cinste întocmai cu a îngerilor și sirguesește-te să rămii nepătat în încreșta în care ai fi fost chemat, prin toată virtutea și curăția. Și tu pe luceațăru care a căzut, din ce era ce s-a făcut, din pricina mindriei. Și nu păleşti și tu acestea, închipuindu-ți lucruri mari despre tine. Socotește-te pe tine pămînt și cenușe și plingi pururea, ca să te învrednicești de împărtășirea dumnezeiască și să fi chemat la rudenie de neînțeleasa iubire de oameni și de negrăita bunătate a lui Dumnezeu, prin minunea Sfințitor înfricoșate Taine”⁹.

Prin îndumnezeire omul e ridicat la cea mai deplină dezvoltare a chipului dumnezeiesc din sine, a caracterului său de subiect care reflectă subiectul divin. Dar omul ca subiect, deși e chemat să lucreze după propria hotărîre, ca și Dumnezeu, totuși e răspunzător pentru faptele sale, cu atât mai răspunzător cu cât Dumnezeu îi pune la dispoziție mai multă putere. În responsabilitate se arată că omul e numai chip al lui Dumnezeu, în cel mai bun caz numai îndumnezeit, nu Dumnezeu prin sine, după ființă. În responsabilitate, conștiința lui întreagă îi spune că are un Stăpîn suprem, care l-a și făcut.

Dăm din Teofan al Niceii un pasaj mai extins, în care expune importantul rol al preotului în sensul celor spuse:

„Deci trebuia ca această taină negrăită a îndumnezeirii, adică renașterea prin dumnezeiescul Botez și unirea veșnică și indisolubilă cu Hristos prin împărtășirea de trupul și singele Stăpînului, să se lucreze pururea între cei ce vor veni la viața aceeași pînă la sfîrșitul lumii. Dar Domnul trebuind după patimă să învieze, să se înalte la cer și să sadă de-a dreapta Scaunului mării, dăruiește harul acesta, creator al dumnezeiescului Duh, prin care avea să se săvîrșească rezidirea și renașterea oamenilor, care sint și vor fi pînă la sfîrșitul veacului, Apostolilor Săi în chip imbelșugat, increștindu-i să facă lucrul Său propriu. De aceea îi hirolonește ca pe niște alți dumnezei și creatori, ca să poată face prin lucrarea atotfăcătorului Duh cele mai mari fapte ale puterii dumnezeiești... Și de fapt, din toate lucrurile cite le-a făcut Dumnezeu, dintre cele inteligibile și sensibile, cel mai mare este, prin neasemănată depășire, dumnezeiescul suflet și trup al Stăpînului. Căci ce e mai mare ca a deveni firea noastră fire a lui Dumnezeu Cuvîntul prin unirea ipostatică? Deci pe cît întrece omenitatea Mîntuitorului pe Heruvimi și Serafimi — și îi întrece atîta cît întrece puterilor supralumești. Deci această faptă dumnezeieștii intrupări face și Apostolilor Săi și prin ei urmașilor lor... Căci luind piine și vin o prelac, o minune în lucrarea dumnezeiescului Duh, în trupul și singele Stăpînului. Și au primit puterea să dezlege și să lege păcatele, ceea ce e propriu numai lui Dumnezeu. Și luînd oameni, îi renasc și recrează prin dumnezeiescul Botez în fii ai lui Dumnezeu și dumnezei după har, așa

8. *I dem, Op. cit.*, cap. 20, *Filoc. IV*, p. 256.

9. *I dem, Op. cit.*, cap. 16, *Filoc. IV*, p. 255.

cum luind cineva un cal l-ar preface în om. Ba sînt chiar cu mult mai mari acestea decît multe din cele spuse. Căci mai mare lucru este a preface piinea și vinul în trupul dumnezeiesc și a face pe om Dumnezeu după har, decît a face cerul și pe ingeri... Și mai mare lucru este a face dintr-un om muritor, prin dumnezeiescul Botez, fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu după har, decît dacă ar putea să scoale morții și face sănătoase și tefere mădulele ciuntite și rănite ale trupului". „Deci n-ar greși cineva dacă ar numi preoția *putere creatoare* a lui Dumnezeu, sau *știriță dumnezeiască*, avînd drept scop să facă prin anumite simboale, ca prin niște organe, pe om Dumnezeu după har și asemenea chipului Fiului lui Dumnezeu cel după fire, iar piinea și vinul amestecat, să le preface în trupul și singele Stăpînului"¹⁰.

De aci deduce Teofan necesitatea pentru preot de a avea o curăție întocmai cu a ingerilor, sau „de-a fi un imitator întocmai al lui Hristos și un următor și viețuitor în trup al primului arhieru și ierurg". „Căci celui ce i s-a dat mult, mult i se va cere". Dacă ațîia preoți din Vechiul Testament și-au pierdut viața, jertfînd întru necurăție jertfe de animale, ce nu va păți preotul Testamentului Nou, care jertfește trupul și singele Dumnezeului nostru? Cît de mult trebuie să păzim de întinare vasele liturgice: potirul, lingurița, discul, copia? „Dar atunci cel ce spurcă cu alte și alte întînăcuni atodumnezeiescul vas al preoției, cel aurit de dumnezeiescul Duh, cel care este cu mult mai de cinste decît vasele sfințite neînsuflețite, ca unul ce e mădular al lui Hristos, de cîtă pedeapsă nu va fi vrednic?". „Drept aceea, miinile preoției care sînt lingurițele dumnezeiești, să le curățești de tot furtul, de toată răpirea și lăcomia. De asemenea, nu trebuie să le faceți slujitoarele miniei sau ale poței, avînd în ele mai degrabă un har medicinal de la Dumnezeu spre tămăduirea sufletelor... ci să le întinză către oameni spre ajutorarea celor năcăliți, spre cercetarea celor bolnavi, spre dăruire și milostenie către cei lipsiți. Căci acestea pot să curețe miinile preoției mai bine ca orice isop". „Dar cum trebuie să se curețe potirul care primește dumnezeiescul trup și singe al Mîntuitorului, adică gura preotului?... Necurăția gurii e blasfemia și cuvintele de nemulțumire îndreptate către Dumnezeu în chip nedrept, din revolta și lașitate pentru vreo încercare; de asemenea jurămîntul și cu atît mai mult jurămîntul strîmb, care e o tăgăduire directă a lui Dumnezeu; de asemenea, minciuna, puil cel mai rău al celui viclean...; pe lîngă acestea, deătămărea, ocară, calomnia, miădițele cele mai amare ale rădăcinii amare, adică ale urii de oameni; ba nu numai acestea, ci și cuvintele obscene, prostești și ușurate, neoportune și strigătul și vorba murdară... Iar cele ce se fac gura mai strălucitoare ca aurul și ca pietrele prețioase și vas vrednic de harul dumnezeiesc sînt cele opuse acestora: nulămirișon neîncolăță către Dumnezeu, nu numai cînd ne merge bine, ci și în încercări...; de asemenea rugăciunea, psalmodierea și slăvirea neîncetată a lui Dumnezeu... Apoi trebuie să meditați și să citiți Scriptura cu pricepere și cercetare... Și nu numai ațîta, ci trebuie să învățați și să stătuți și pe alții"¹¹.

¹⁰ Teofan al Niceei, *Despre preoție*, Migne, P. G. 150, col. 331—334.

¹¹ *Op. cit.*, col. 341—350.

3. — PREOTUL CA PASTOR

• Pînă acum am privit pe preot mai mult în rolul de ierurg, de săvîrșitor al tainelor și de mijlocilor al harului dumnezeiesc. Dar el are și un rol de învățător, de stătuitor, de mîngietor, de împăciuitor al oamenilor. Puterea pentru acest rol o ia preotul de la altar, din unirea lui cu Hristos. Viața lui de taină la altar primează, dar nu e exclusivă. Ea are un rol de izvor pentru cealaltă activitate, nu de îndeletnicire suficientă sieși. Părinții care au scris despre preoție, după ce înfățișează pe preot la înălțimea rolului de ierurg, îl urmăresc în activitatea lui în mijlocul credincioșilor. Legătura între slujirea de la altar și activitatea de păstor de fiecare zi al credincioșilor, o văd în curăția preotului, pe care ei o înțeleg nu numai ca o calitate negativă, ci ca pe o însușire activă. Curăția înseamnă un elan neîncetat spre bine. Sufletul se curăță prin puterea iubirii de Dumnezeu și de oameni, prin fapte de ajutorare a semenilor, prin cuvinte de zidire, prin gînduri bune. Orice slăbire a acestui elan, orice pauză în rîvna de propovăduitor al Domnului și de ajutorător al oamenilor spre ieșirea din păcat și spre propășirea în bine, este o necurăție. Căci sufletul nu are nici o clipă de neutralitate. Ori e angajat în gîndirea și lucrarea binelui, ori s-a furișat în el, în cazul cel mai bun, comoditatea egoistă.

Dacă în trăirea cu Dumnezeu la altar, preotul are în fața lui suișuri infinite și motive de cutremur, tot așa ca propovăduitor și păstor are în fața lui o misiune nesfîrșită, care nu trebuie să-l lase nicîcînd să adoarmă pe laurii izbînzilor cîștigate, ci să-l țină mereu într-o temere că nu face destul pentru membrii turmei sale. Intre ei sînt mulți slabi în credință, cu o cunoștință extrem de redusă a învățaturii Domnului, sau cu ochii sufletului împăienjeniți de tot felul de superstiții. Drumul luminării, al ridicării morale, al împăcării sufletelor e nesfîrșit. Niciodată preotul nu poate socoti că a terminat cu toți acest drum. Totdeauna se săvîrșesc păcate, se produc căderi, se ivesc ispite. Totdeauna apar boli, dureri, necazuri, izbucnesc conflicte, care amenință cu primejdia disperării, care cer mîngîiere, explicarea vocii lui Dumnezeu. Viața e o mare niciodată complex liniștită, puțînd sfărîma în orice clipă unele din bărcile existențelor omenesti. De la preot se așteaptă în toate împrejurările leac eficace, cuvînt sigur, tămăduitor, întăritor și luminător. Unde apare el, și el trebuie să apară pretutindenea, trebuie să știe să apară ca o ultimă instanță, care nu dă greș. Toți trebuie să cîștige din prezența lui, din cuvîntul lui, din atitudinea lui.

El nu are numai rolul să nască la o viață nouă pe oameni, ci să-i și crească bine și să-i scape din orice primejdie și de moartea spirituală, să nu-i lase să rămînă piperniciți, sau să crească strîmb, sau cu bețeșuguri. Creșterea acusta trebuie să o conducă prin grilii nesfîrșite, printr-o înțelepciune adoptată la toate împrejurările, printr-o pilduire ireproșabilă. Dacă nașterea oamenilor la viața nouă, hrana lor și tămăduirea, o realizează preotul prin taine, ca ierurg, conducerea acestei creșteri, dezvoltarea lor din puterea harului, o realizează prin păstorie. Și spre aceasta, alăturarea de viața lui pilduitoare, e necesară o iubire nesfîrșită și o înțelepciune mereu subială. Numai iubirea ține în preot rîvna pururea nes-

tinsă, îl face să nu pregete de-a fi mereu pe teren, cînd e vreo lipsă urgentă de el undeva, întii acolo, iar în toată cealaltă vreme într-un loc sau într-altul, fără să neglijeze multă vreme nici un suflet. Și numai înțelepciunea, care vine și dintr-o atenție neconținută la tot ce spune, și dintr-o neconținută ancorare a gândului la Dumnezeu, dar și dintr-o cultură spirituală, mereu înprospătată, îi va da cuvîntul potrivit și ziditor în orice clipă.

Numai înțelepciunea îl va ajuta să fie în purtarea lui în genere cucernic, dar fără trufie, împunător, dar apropiat, plin de autoritate, dar primitor al tuturor, îndatoritor, dar nemitaric, smerit, dar nu servil, sever și blînd cînd trebuie.¹²

În fața nesfirîței sfințenii și mării dumnezeiești, unde a fost învrednicit să stea și în fața nesfirîțului ocean al trebuințelor sufletești ale păstoriților, al problemelor ce i se pun, al misiunii și răspunderii sale și deci al multelor îndatoriri și al virtuților ce i se cer, strîns între aceste două imensități, e explicabil ca preotul, făptură, atotslabă și cu atîtea imperfecțiuni, să se simtă covîrșit de o înfricoșare uneori amețitoare.

Dacă ar avea să lucreze numai în fața imensității puterii și stînteniei dumnezeiești, ar avea să se teamă numai pentru sine personal. Dar aștin-du-se și în fața imensității necesităților sufletești ale celor incredințați lui, el trebuie să se teamă că de va fi nevrednic și nerîvnitor, „nu numai pe sine, ci și pe mulți alții îi va atrage împreună cu sine în împărăția pierzării” — cum zice Sfîntul Ioan Gură de Aur. Cu tine ca preot se înalță și se prăbușesc mii de ființe omenesti. Tu nu stai numai în fața lui Dumnezeu care te poate ridica din bucurie în bucurie, sau te poate svîrli în gheenă pe veci, după vrednicia sau nevrednicia ta, ci și în fața a mii de suflete care se modelează după vrednicia sau nevrednicia ta și sînt ridicare cu tine sau zvîrlite cu tine. Și nu numai prin ceea ce faci conștient determini soarta lor, ci și prin ceea ce ești în urma unui mod de viață anterior. Deci și acesta trebuie transformat prin îndelungată silință. Să nu crezi că vei putea, cînd nu ești văzut de credincioși, să fii oricum și să fii atent la tine în mulțime. Cine nu-i obișnuit să se roage acasă, nu se va ruga cum se cuvine nici în fața credincioșilor.

„Că obișnuiește adeseori mulțimea supușilor a căuta ca la un model la obiceiurile stăpînitorilor și cu aceia pe sine a se face asemenea... Că nu este cu puțință a se ascunde neajunsurile preoților ci și cele mici degrabă se fac arătate”. Preotul sînd în fața credincioșilor ca îndemnător la credință și la viață curată, e scrutat de ei neconținut și nimic din cele ascunse ale lui nu le scapă. „Că păcatele oamenilor de rînd lucrîndu-se oarecum în întuneric, au pierdut numai pe cei ce le-au lucrat. Iar greșeala bărbatului celui arătat și mult cunoscut, la toți de obște aduce vătămarea”. Ba chiar de ar fi cît de mici greșelele lui, ele se văd mai mari ca ale celorlalți oameni. „Că toți nu cu mărimea alunecării ce s-a făcut, ci cu dregătoria celui ce a păcătuit măsoară păcatul”¹³. Pentru pricina aceasta, dar și pentru faptul că a fost pus să învețe și să îndrumeze pe mulți, osînda preotului nevrednic va fi cu mult mai mare la judecată decît a unui om de rînd. El e unul din cei puși să privegheze pentru sîffete, ca

¹² Sf. Ioan Gură de Aur. *Op. cit.*, p. 60.

¹³ *Idem*, *ibidem*, p. 52.

DESPRE DUHOVNICIE

Nu sînt duhovnic și deci mi s-ar putea obiecta că scriu într-o chestiune care, pe lângă cunoștințe teoretice, pretinde îndeeosebi experiența faptului. — Perfect adevărat.

În materie de duhovnicie cunoștințele teoretice, desigur, sînt necesare, — altfel duhovnicul n-ar putea aprecia real situația morală a penitentului la mărturisire —, dar ele oferă numai principiul de orientare, numai indicații de ordin general, care trebuie aplicate la cazuri concrete foarte variate. Și aci înțelepciunea pastorală, experiența proprie sau cunoscută dela alți duhovnici, și îndeosebi iubirea creștină sînt de utilitate subliniată. Biserici noastre ortodoxe și este străină duhovnicia cauzistă care, în scaunul mărturisirii, rezolvă diferite cazuri mai mult în mod mecanic, după tabelul aflat în tratate speciale, unele avînd vechime de veacuri, — deci fără a ține seama de realitatea vie, prezentă.

Duhovnic nu sînt și deci îmi lipsește experiența proprie, dar, ca oricărui creștin, nu-mi lipsește experiența penitentului dela mărturisire. În plus, din discuții cu diferiți credincioși se poate înțelege că uneori au plecat dela mărturisire cu anumite nelămuriri, îndoieli sau nemulțumiri sufletești. În viața creștinului sîntă taină a mărturisirii are doar importanță morală de prim ordin. Lucru deplin explicabil. Căci în viață ispitele sînt multiple și dau mereu asalt asupra creștinului; iar căderile morale nu lipsesc nici ele, de natură mai grea sau mai ușoară. „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi... dacă zicem că n-am păcătuit, îl facem mincinos și cuvîntul Lui nu este întru noi” (I Ioan, I, 8—10).

Iar sub presiunea greselilor morale conștiința creștinului este neliniștită, tulburată; creștinul își dă seama că s-a abătut din drumul desăvîșirii morale întrucît a nesocotit învățătura Mîntuitorului, își dă seama că între dînsul și Mîntuitorul s-a interpus păcatul, care dezorganizează viața harică, cea necesară pentru dobîndirea mîntuirii, — și de aci dorința fierbinte de a se elibera din cătușele morale ale păcatului, de a-și recîștiga curăția morală, de a se apropia din nou de Mîntuitorul. Și ca totdeauna, bunătatea lui Dumnezeu și iubirea Lui de oameni sînt la îndemîină și anume prin sîntă taină a Mărturisirii, în care Dumnezeu prin preot țară păcatele celor ce se cătesc sincer și le mărturisesc preotului. După cum sîntă taină a Botezului este necesară pentru ștergerea păcatului originar, la fel sîntă taină a Mărturisirii este necesară pentru iertarea păcatelor săvîrșite după Botez.